

Semestr V – XX – lecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji – poziom podstawowy

DWUDZIESTOLECIE MIĘDZYWOJENNE (NURT KLASYCZNY)

1. **Dwudziestolecie międzywojenne – kryzys i schyłek nowoczesności.**
 - Ramy czasowe epoki.
 - Najważniejszych cechy epoki.
 - Sytuacja polityczna Europy po I wojnie światowej.
 - Ruchy polityczne dwudziestolecia.
 - Kino międzywojnia.
2. **Zmierzch Zachodu. Historiozofia kryzysu nowoczesności.**
 - Oznaki kryzysu kultury europejskiej (filozofia Oswalda Spenglera i Jose Ortegay Gasset).
3. **Kto odczaruje nas? Fascynacja miasteczkiem w twórczości Chagalla i Tuwima.**
 - Fantastyka i baśniowość w malarstwie M. Chagalla (*Ja i miasteczko*).
 - Motyw małego miasteczka w wierszu Tuwima (*Przy okrągłym stole*).
4. **Najstotniejszy, najzdrowszy, najtęższy obraz przedwiośnia... Inicjacje Cezarego Baryki.**
 - Geneza *Przedwiośnia*.
 - Proces dojrzewania bohatera i wydarzenia historyczne.
 - Losy Cezarego Baryki jako uniwersalny obraz dojrzewania człowieka.
5. **Krew płynęła [...] jako rzeka wieloramienna... Rewolucja i jej skutki.**
 - Mechanizm rewolucji, jej skutki w *Przedwiośniu*.
 - Obraz rewolucji w powieści w *Przedwiośniu*.
6. **Polsce trzeba na gwałt wielkiej idei! Projekty odrodzonego państwa.**
 - Wizje odrodzonej Polski w *Przedwiośniu* Żeromskiego.
7. **Wszystko tu było na swoim miejscu... Żeromski wobec narodowych mitów.**
 - Szlacheckie gniazdo i mit Kresów Wschodnich - środowisko Nawłoci.
 - Tekst kultury: W. Kossak *Autoportret z koniem na polowaniu*.
8. **Jeszcze nie widział w swym życiu takiego zjawiska jak ten entuzjazm Polaków... Powieść Żeromskiego w ekranizacji Bajona (*Przedwiośnie* w reż. F. Bajona) .**
 - Powieść a jej wersja filmowa.

9. A wiosną – niechaj wiosnę, nie Polskę zobaczę... Poeci Skamandra wobec historii.

- Narodziny Skamandra.
- Program poetycki skamandrytów.
- Poeci Skamandra (J. Tuwim, J. Lechoń).
- J. Tuwim *Do krytyków*, J. Lechoń *Herostrates*.
- Teksty kultury: H. Matisse *Radość życia*, R. Kramsztyk *Portret Jana Lechonia*.

10. Trzeba kochać po majowemu... Kult życia w poezji Juliana Tuwima.

- Witalizm i biologizm w poezji Tuwima.
- J. Tuwim *Przemiany*, *Trudy majowe*.

11. Jak paryska Nike z Samotraki... Poetki dwudziestolecia międzywojennego o miłości.

- Emancypacja kobiet w XX – leciu międzywojennym.
- Poezja miłosna dwudziestolecia międzywojennego.
- M. Pawlikowska-Jasnorzewska *Miłość*, *Nike*, *La précieuse*, *Listy*), K. Iłakowiczówna *Błękitna chwila*.
- Teksty kultury: W. Kossak *Portret córki artysty, Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej*, A. Rodin *Pocałunek*, T. Łempicka *Autoportret w zielonym bugatti*.

12. Jest się takim, jak miejsce, w którym się jest... Dyskusja z determinizmem w *Granicy*.

- Geneza powieści.
- Zmiany dotyczące tytułu utworu.
- Wiele prawd w powieści Nałkowskiej.

13. Jakaś granica, za którą nie wolno przejść... Problematyka moralna *Granicy*.

- Kompozycja powieści.
- Wybory i decyzje Zenona Ziembiewicza.
- Moralność bohaterów.
- Znaczenie tytułu powieści.

14. Sufit, który dla innych był podłogą... Problematyka społeczna w *Granicy*.

- Granice materialne i socjalne w powieści.
- Połączenie elementów powieści realistycznej i nowoczesnej w powieści.
- *Granica* jako powieść społeczna.
- Tekst kultury: S. Lentz *Strajk*.

15. Kładka przez ową przepaść... Starość i śmierć w literaturze międzywojnia.

- Obrazy starości kobiety
- Portrety kobiet *Granicy*
- Literackie obrazy śmierci
- Tekst kultury: K. Krzyżanowski *Portret Pelagii Witostawskiej*.

16. I stały się maliny narzędziem pieśzcoty... Miłość w wierszach Leśmiana.

- Wizja miłości w wierszach Leśmiana.
- Refleksje o przemijaniu i nietrwałości ludzkiego życia w poezji Leśmiana.
- B. Leśmian [*W malinowym chruśniaku...*], *Dwoje ludzińków*, *Szczęście*.
- Tekst kultury: M. Chagall *Kochankowie w bzie*.

17. I czuję twe pocałunki i coraz bardziej umieram... Śmierć w poezji Leśmiana.

- Człowiek i jego los w poezji Leśmiana.
- Poetycka refleksja o śmierci w wierszach Leśmiana.
- Związek miłości i śmierci w tekstach Leśmiana.
- B. Leśmian *Rok nieistnienia*, [*Po ciemku, po ciemku tkasz...*].

18. Zabóstiwo się cudacznie... Poetyckie (i nie tylko) sposoby poszerzania języka.

- Zasady tworzenia neologizmów.
- Neologizmy Leśmiana.
- B. Leśmian *Ballada bezludna*, *Topielec*.

19. Ani słowa, ani jednego ludzkiego słowa... Intencja i etykieta językowa.

- Lokucja, illokucja i prelokucja.
- Rodzaje aktów mowy.
- Etykieta językowa.
- Warunki skuteczności aktu mowy.

20. Literackie kontynuacje w dwudziestoleciu – problemy i tematy.

- Problematyka społeczna.
- Problematyka polityczna.
- Problematyka psychologiczna.
- Problematyka egzystencjalna.

DWUDZIESTOLECIE MIĘDZYWOJENNE – AWANGARDA

1. Dwudziestolecie międzywojenne – czas awangardy.

- Miasta dwudziestolecia.
- Gospodarka i technika dwudziestolecia.
- Nowe środki masowej komunikacji dwudziestolecia.
- Nowa sztuka dwudziestolecia.
- Teksty kultury: L. Chwistek *Miasto fabryczne*.

2. W górach jest wszystko co kocham... Krajobraz górski w poezji XX wieku.

- Język i obrazowanie charakterystyczne dla poetów awangardowych dwudziestolecia międzywojennego
- J. Przyboś *Z Tatr*, J. Harasymowicz *W górach*.

- Teksty kultury: N. Krynicki *Widok na Tatry*, okładka tomiku J. Przybosia *Śruby* z grafiką W. Strzemińskiego.

3. Witkacy i Picasso – przedstawiciele awangardy w malarstwie.

- Witkacy – artysta wszechstronny.
- Teoria Czystej Formy.
- Motyw kuszenia świętego Antoniego .
- Teksty kultury: S.I. Witkiewicz (Witkacy) *Kuszenie św. Antoniego* , P. Picasso *Guernica*, okładka pisma: *Nuż w bżuhu, druga jednodniówka polskich futurystów* .

4. Psychoanaliza – filozofia podświadomości.

- Podświadomość według Freuda.
- Psychoanaliza według Freuda.
- Z. Freud *Kultura jako źródło cierpień*.

5. Nie jest tak straszną rzeczą być aresztowanym... Everyman w surrealistycznym świecie - Proces – F. Kafka.

- Geneza *Procesu* Franza Kafki.

6. Wszystko należy do sądu... Topos świata jako więzienia - Proces – F. Kafka.

- Powstawanie nowoczesnych systemów totalitarnych .
- Świat jako więzienie.

7. Połowiczny i niezdecydowany charakter... Obraz nowoczesnego miasta - B. Schulz *Ulica Krokodyli*.

- Antyurbanizm, dehumanizacja człowieka w nowoczesnym mieście.
- Rola groteski i absurdu w kreowaniu przestrzeni miejskiej.

8. Dywan żywy, który [...] rozpadał się w ruchome kwiaty... Mityzacja rzeczywistości w prozie Schulza - B. Schulz *Ptaki*.

- Mityczny świat dzieciństwa .
- Archetypy ogólnoludzkich pragnień, pokus, zachowań.
- Elementy fantastyczne i oniryczne w opowiadaniu.

9. W nierealnym nonsense jak we śnie... Groteska w *Ferdydurke*.

- Geneza *Ferdydurke* .
- Tytuł utworu .
- Nowatorstwo powieści .

10. Pupa – łydka – gęba... Opowieść o człowieku w metaforach ciała.

- Gombrowiczowska refleksja o człowieku w *Ferdydurke*.
- Włóczenie w formę w *Ferdydurke* .
- Metafory ciała w *Ferdydurke*.
- Tekst kultury: T. Łempicka *Zielony turban* .

11. Nie mogłem wytłumaczyć i wyjęzyczyć Zosi... Przemoc symboliczna w *Ferdydurke*.

- Dosłowne i symboliczne znaczenia słów w *Ferdydurke*.

12. Zniża się wieczór świata tego... Katastrofizm w poezji.

- Poetycki zapis nadchodzącej apokalipsy w poezji J. Czechowicza.
- J. Czechowicz: *Legenda*, *Żal*.
- Teks kultury: M. Ernest *Krajobraz z jeziorem i chimerami*.

13. Wędrowka po tematach, motywach i formach awangardy.

- Nowa rzeczywistość polityczna.
- Nowa rzeczywistość społeczna .
- Nowa psychologia .
- Nowoczesne formy techniczne – nowoczesność artystyczna.

WOJNA W KULTURZE I LITERATURZE

1. Wojna i okupacja w kulturze i literaturze. Wprowadzenie.

- Zupełnie inna wojna.
- Życie pod okupacją – oficjalne
- Życie pod okupacją – nieoficjalne
- Życie na emigracji .

2. Skąd zło? Pytania o przyczyny wojny.

- Pojęcie zła w czasie II wojny światowej – banalność zła.
- Geneza eseju *Pamięć i tożsamość* .
- Jan Paweł II *Pamięć i tożsamość* , E. Fromm *Ucieczka od wolności* .

3. Podwaliny jakiejś nowej, potwornej cywilizacji... Refleksja historiozoficzna Tadeusza Borowskiego - T. Borowski *U nas w Auschwitzu*.

- Obozy koncentracyjne.
- Geneza opowiadań obozowych.
- T. Borowski *U nas w Auschwitzu*.
- Tekst kultury: fotografia - panorama obozu Auschwitz-Birkenau.

4. Ci ludzie są chorzy... Człowiek zlagrowany - T. Borowski *Proszę państwa do gazu*.

- Relacja o życiu w obozie
- Syndrom psychicznego dostosowania do warunków obozowych.
- T. Borowski *Proszę państwa do gazu*.
- Teksty kultury: fotografia - barak kobiecy w Auschwitz-Birkenau , J. Krawczyk *Przesyłka bez wartości* .

5. O samotności ginących... Powstanie w getcie warszawskim - H. Krall *Zdążyć przed Panem Bogiem*.

- Powstanie w getcie warszawskim
- Geneza tekstu Hanny Krall *Zdążyć przed Panem Bogiem* .
- Różne pojęcia heroizmu.
- Kwalifikatory śmierci.
- Deheroizacja.
- H. Krall *Zdążyć przed Panem Bogiem*.

- Teksty kultury: fotografie: likwidacja getta warszawskiego, getta warszawskiego.

6. W Warszawie przy karuzeli... Czesław Miłosz o powstaniu w getcie.

- Geneza *Campo di Fiori*.
- Poetyckiej refleksja o sensie dziejów tekstach Miłosza.
- C. Miłosz *Campo di Fiori*, *Biedny chrześcijanin patrzy na getto*.
- Tekst kultury: I. Celnikier *Getto*.

7. Jesteśmy tylko zwykłymi ludźmi... Pianista Szpilmana i Polańskiego - W. Szpilman *Pianista*, *Pianista* w reż. R. Polańskiego.

- Geneza filmu *Pianista*.
- W. Szpilman *Pianista*, *Pianista* w reż. R. Polańskiego.
- Teksty kultury: plakaty filmowe do *Pianisty*, kadry z filmu *Pianista*, fotografie getta warszawskiego, zdjęcie rikszy na ulicy okupowanej Warszawy, fotosy z filmu *Pianista*.

8. Bym wyznał swoją, polska winę... Konsekwencje antysemityzmu w Polsce - A. Michnik *Szok Jedwabnego*.

- Masowy mord Polaków w Jedwabnem.
- Postawy Polaków wobec Żydów podczas okupacji.
- Eseju Adama Michnika jako refleksja na temat odpowiedzialności za zbrodnię sprzed lat.
- A. Michnik *Szok Jedwabnego*.

9. Czy nam postawią [...] nad grobem krzyż... Głos pokolenia wojennego.

- Pokolenie Kolumbów.
- Geneza Pokolenia.
- Poezja żołnierska.
- Refleksja pokolenia Kolumbów na temat rzeczywistości wojennej.
- K.K. Baczyński *Pokolenie*, K. Krahelska [*Hej, chłopcy, bagnet na broń!...*]
- Teksty kultury: J. Lebenstein *Apokalipsa*, L. Nitsch *Syrenka*, A. Wróblewski *Rozstrzelanie VIII*.

10. Przez ciała drżący pryzmat... Miłość w cierpieniu apokalipsy.

- Informacje biograficzne o Krzysztofie Kamiliu Baczyńskim.
- Erotyki czasu wojny i okupacji.
- K.K. Baczyński *Biała magia*, *Niebo złote ci otworzę...*
- Tekst kultury: *Poeta przy biurku*.

11. Podmuchy, ogień i rwanie murami... Miron Białoszewski o powstaniu warszawskim.

- Geneza *Pamiętnika z powstania warszawskiego*.
- Powstanie z perspektywy cywilów.
- M. Białoszewski *Pamiętnik z powstania warszawskiego*.
- Teksty kultury: fotografie z powstania warszawskiego, zdjęcia Warszawy z okresu okupacji.

12. Potężny rezerwuar różnorodnych możliwości... Język kolokwialny Styl potoczny źródłem wszystkich odmian stylowych języka polskiego.

- Styl potoczny – „centrum polszczyzny”
- Cechy stylu potocznego .
- J. Bartmiński *Styl potoczny – centrum systemu stylowego języka*.

13. Długi szereg nędzarzy... Świadczenie rzeczywistości łagrowej G. Herling-Grudziński *Inny świat. Zapiski sowieckie*.

- Autobiograficzna opowieść byłego więźnia łagru sowieckiego.
- Geneza *Innego świata*.
- Tytuł utworu.
- Cechy *Innego świata* (topografia obozu, mini biografie).
- Rzeczywistość łagrowa i relacje między strażnikami a więźniami.
- Literatura łagrowa .
- G. Herling-Grudziński *Inny świat. Zapiski sowieckie*.
- Teksty kultury: fotografie - baraki więźniów w kopalniach tzw. Workutłagu, baraki w gułagu Permie na Uralu.

14. Nigdy już nie będę dla nich pracował... Heroizm w „innym świecie”.

- Bierny protest jako forma przeciwstawienia się złu.
- Biografia Kostylewa.
- Sens *Epilogu* Grudzińskiego.
- Postawa człowieka wobec rzeczywistości obozowej w opowiadaniach Borowskiego i w *Innym świecie* Herlinga-Grudzińskiego.
- Gustaw Herling-Grudziński *Inny świat. Zapiski sowieckie*.

15. Mam lat dwadzieścia / jestem mordercą... Poezja wojennego wstrząsu – poezja T. Różewicza.

- „Poezja ściśniętego gardła”.
- Geneza wierszy Tadeusza Różewicza.
- Wiersze Różewicza jako przykładu świadectwa traumy wojennej
- T. Różewicz *Lament, Ocalony* .

***Wszystkie teksty kultury znajdują się w podręczniku.